

ЛІТЕРАТУРА

1. Колінько О. Нон-фікшн як особливий феномен сучасної белетристики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* 2016. № 24. С. 74–77.
2. Левкова А. Спільна мова. Як народжуються і живуть слова. Київ : Портал, 2020. 200 с.

Софія Кріль,
*Тернопільський національний
 педагогічний університет імені В. Гнатюка,
 магістрантка факультету філології і журналістики
 Науковий керівник:
 д. пед. н., проф. **Наталія Грицак***

ПРАДАВНЄ МІФОЛОГІЧНЕ СВІТОБАЧЕННЯ У КНИЗИ «ЧАРІВНІ ІСТОТИ УКРАЇНСЬКОГО МІФУ. ДУХИ ПРИРОДИ» ДАРИ КОРНІЙ: ОСОБЛИВІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ

Міфи – це перша форма духовного життя первісного народу, і засіб розвитку духовної та соціальної духовної культури людини. У міфологічному світогляді минуле, теперішнє і майбутнє поділяються на правду й оману, добро й зло. У міфічній свідомості світовідчуття часу орієнтоване на минуле, тоді як майбутнє і сьогодення витісняють і зливаються з ним. Завдяки міфам, обрядам і святам люди оволоділи формами соціальної діяльності та соціалізували індивідів. [4, с. 38]. Давньоукраїнська мова містить відомості про первісний, донауковий світогляд наших предків. Такий світогляд учені називають «міфологією», оскільки міф – це фантастичні оповіді про виникнення світу, народження богів, появу людини на Землі, походження культури – вміння добувати вогонь, користуватися плугом, обробляти землю, пекти хліб, про взаємини людей і тварин та різноманітні чудеса [1, с. 6].

На переконання дослідників, староукраїнська міфологія демонструвала певну відстороненість. Скажімо, до доброзичливих духів відносили: лісовика, берегиню та польових духів, що опікувалися помешканням, зібраним урожаєм, а також людей у лісах та на галявинах. Усім цим духам приписувались людські риси, як у зовнішності та в манерах. «У людській подобі, але з цапиними або собачими ногами і ріжками на лобі, уявляли українці навіть чортів, наділяючи їх переважно негативними людськими рисами – лукавством, підступністю, впертістю – всім тим, що не личить робити. Тому нерідко, незважаючи на свої містичні властивості, чорт програвав у двобої з доброчинною людиною» [5, с. 43].

Дара Корній – письменниця, що не лише змальовує міфічних істот, а й висвітлює їхнє місце у світосприйнятті наших пращурів, демонструючи взаємодію людини і навколишнього світу. Вона представляє міфологічні вірування як складову української історії та культурної спадщини, яка формує людське існування. До прикладу книга письменниці «Чарівні істоти українського міфу. Духи природи» вважається важливим джерелом знань про українську міфологію, адже вона презентує учням розмаїття міфологічних постатей, розкриває їхні ролі та вплив на світогляд наших пращурів.

У творах Дари Корній широко використовуються міфологічні елементи: міфічні постаті, сюжетні лінії, мотиви, філософські ідеї, ритуальні обряди, заклинання та пісенні тексти, взяті з унікальної української міфологічної традиції. На думку Ю. Сидоренка, присутність міфологічних елементів у літературних творах, впливає на спосіб, у який автор створює художній світ, а також визначає тематику та ідеологічне наповнення тексту. «Причому кожен з елементів визначає загальну концепцію твору, а разом вони утворюють своєрідну єдність, характеризують явище в межах цілісності, взаємопов'язаності його складових» [3, с. 161]. Отже, під час аналізу текстів Дари Корній, важливо зосереджуватись на виявленні міфологічних складових, що сприятиме повноцінному розумінню учнями літературного матеріалу.

Дослідження книги Дари Корній «Чарівні істоти українського міфу. Духи природи» ефективно використовується на уроках позакласного читання чи курсу

рідної літератури, оскільки посібник містить багато пізнавальних та захоплюючих давніх праукраїнських міфів. Творчість Дари Корній відіграє важливу роль у збереженні та популяризації української міфології, яка є надзвичайно важливою складовою української культурної спадщини. За допомогою її книги «Чарівні істоти українського міфу. Духи природи» школярі здатні краще розкрити для себе уявлення пращурів про надзвичайних істот та зрозуміти їх світобачення та моральні орієнтири.

Для ефективного засвоєння матеріалу книги Дари Корній та розуміння прадавнього міфологічного світобачення варто заохочувати школярів до дискусій, розігрування ролей, творчих завдань, перегляду фільмів з оглядом на індивідуальні та вікові риси учнів. Вивчення міфів можна інтегрувати з уроками історії, літератури, образотворчого мистецтва, географії, що сприяє глибшому усвідомленню контексту та важливості міфологічних історій.

Аби посприяти глибшому осмисленню міфологічних текстів та світоглядних проблем, які порушуються на заняттях, вчитель може вдаватися до низки підходів, до прикладу: візуалізація – застосування ілюстративних матеріалів, які дозволять учням сформулювати чіткі візуальні образи предметів, що були у центрі уваги авторів міфів. Це робить процес читання захопливішим та полегшує розуміння змісту; спостереження – необхідно, щоб учні уважно вчитувалися у текст, зосереджувалися на деталях та намагалися самостійно знаходити відповіді на власні запитання; обговорення – доцільно організовувати дискусійні зустрічі, де учні зможуть висловлювати свої думки та враження від прочитаного, а також спільно шукати відповіді на питання, які їх зацікавили.

Розгляньмо, наступні види діяльності, що стануть ефективним засобом для закріплення вивченого матеріалу:

1. Робота «з паспортом» міфологічних персонажів, зокрема, аналіз міфу про Лісовика має включати таку структуру завдань та запитань: Перелічіть усі відомі імена, під якими згадується Лісовик. Опишіть основне призначення цього лісового духа. Який характер притаманний Лісовику? Обґрунтуйте, чому Лісовик є добрим та справедливим (на прикладі «Казки про дерева»). Де мешкає Лісовик?

Чому герої казки не були обізнані про його існування? Якими чарівними здібностями володіє лісовий господар? Які ласощі полюбляє Лісовик?

2. Виразне читання, переказ і детальне обговорення окремих епізодів тексту, особливо тих, що розкривають образи міфічних істот, є ефективним способом не лише краще зрозуміти давню українську міфологію, але й збагатити вміння аналізувати художні деталі, до прикладу: опишіть детальний портрет одного з духів, поясніть, як виглядають Лісовик, Водяник, Польовик; відшукайте в тексті описи зовнішності зазначених персонажів та продекламуйте їх; розкрийте, який епізод з міфів про духів природи справив на вас найбільше враження, викликав сміх чи подив. Доповніть свою розповідь цитатами із тексту.

Ця робота має на меті опанувати знання про духів природи в давньоукраїнській міфології, навчитися розрізняти сюжетні елементи, аналізувати портретні характеристики, покращити навички виразного читання. Окрім того, вона спрямована на зацікавлення здобувачів освіти творчістю Дари Корній та багатством української міфології.

3. Метод «склеювання» літературного джерела полягає у поєднанні міфу з казкою, що дозволяє розкрити нові аспекти сприйняття текстів. Цей підхід особливо доречно використовувати, якщо діти вже ознайомлені з міфами, але ще не знайомі з казками. Для ефективності роботи пропонується організація групової діяльності. Завдання для групових для роботи у групах: скласти казку зі знайдених фрагментів; визначити, до якого міфу підходить створена казка, і аргументувати свій вибір. Головна мета цієї діяльності – формування дослідницьких і пошукових навичок у школярів, розвиток їх аналітичного й синтетичного мислення, а також зацікавлення у вивченні сюжетної структури літературного твору.

У підсумку можна зазначити, що книга Дари Корній «Чарівні істоти українського міфу. Духи природи» є важливим джерелом для вивчення давнього міфологічного світогляду наших предків. Міфи, як одна з первісних форм духовного існування, стали фундаментом культурного розвитку, формуючи уявлення про навколишній світ. Творчість Дари Корній не лише оживляє ці давні

вірування, а й адаптує їх до потреб сучасної аудиторії, роблячи цікавими й доступними навіть для школярів. Її твори дозволяють простежити глибинні міфологічні структури, які впливають на художню реальність і загальний ідейний зміст текстів. Ефективна організація навчальних занять на основі цієї книги включає використання різноманітних інтерактивних методів, які залучають учнів до активного дослідження міфологічних образів та їхньої символіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький А. Міфологія і міфи античного світу. 2-е вид. Київ : Наукова думка, 1989. С. 6.
2. Корній Д. Чарівні істоти українського міфу. Духи природи. Харків : Віват, 2023. 315 с.
3. Рудюк Т., Капленко О. Чарівні істоти українського міфу. Духи природи» Дари Корній: методика шкільного вивчення. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2023. Вип. 3. С. 160–165.
4. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.
5. Удовиченко Л. Проблема культурно-національної ідентичності та шляхи її вирішення у новій українській школі. *Збірник наукових праць. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2022. № 37 (1). С. 70–75.